

Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія / Борис Олександрович Парахонський, Галина Михайлівна Яворська. — Київ : НІСД, 2018. — 560 с.

Праця Бориса Парахонського та Галини Яворської багато в чому непересічна — напевно, це одна з перших наукових робіт, у якій так масштабно, повно та ґрунтовно досліджуються смислові аспекти проблем сучасного миру та війни. А між тим, саме це, як слушно зазначають самі автори монографії, і є одним із найбільш критичних питань гібридної війни — зрозуміти *де* та *як* сьогодні проходять ці смислові межі. Адже класичні підходи до того, де починається і закінчується війна чи мир більше не працюють. Принаймні не для реалій гібридних війн. Обидва концепти — і «мир», і «війна» — настільки тісно переплелися, що ми не зовсім розуміємо, де закінчується один і починається другий, і навпаки. Суспільство досить боляче переживає цю розмитість, адже більшість цілком природно хоче ясності. Суспільство хоче простоти. Хочє зрозумілості. Хочє чорного та білого. Хочє маркерів «свій»/«чужий». Це природне бажання, але гібридна війна відмовляє нам у цій простоті — надто складним явищем вона виявляється.

А сам агресор багато в чому додатково її ускладнює. Неодноразово різними авторами підкреслювалось, що до певної міри Росії вдалося перетворити суто філософську концепцію постмодернізму на сурову практику інформаційного протиборства. Відмовитись від реальності та жорстких смислових конструкцій на користь штучних наративних надбудов, на користь розмивання смислів та поліверсійності наративів.

У таких умовах поняття «війна» та «мир» перетворюються з жорстких конструкцій, без яких суспільству складно перейти з одного стану в інший, на фактично ще один інструмент агресії. Його мета — хаотизувати нашу суспільно-політичну реальність, ускладнити розуміння самої реальності та мати можливість заявляти подібно до того, як казав Дж. Орвел: «Війна — це мир».

Ця праця — і про протиборство навколо наративів та за допомогою наративів. Це те, про що багато хто говорить, але мало насправді розуміє. А це дуже важливо, адже саме історії формують наш світ. Історії про реальність бувають сильнішими за реальність і модифікують її. Саме тому, чим ліпше ми розуміємо, що таке наративи, якою є їхня роль, з чого вони складаються, тим більшими є наші шанси перемогти в цій наративній боротьбі з агресором.

У практиці стратегічних комунікацій зазвичай кажуть про «стратегічний наратив» як нашу спробу відповісти на питання: *хто ми і чого ми хочемо*. У рецензованому виданні це поняття напряду не згадується, але там є ціла низка інших, близьких за змістом та смислом понять, наприклад «стратегічний дискурс» чи «стійкий наратив». У книзі багато про те, якими є сьогодні наративи в Україні, які наративи нам намагаються нав'язати і для чого. Це важливо навіть не з теоретичної, а із суто практичної точки зору, бо, якщо ми хочемо бути ефективними в інформаційному протистоянні з агресором, ми маємо активно вивчати наративи, які ним нав'язуються. Без цього ми просто не зможемо їх ефективно деконструювати. І ця ґрунтова наукова розвідка — важливий крок на такому шляху.

Як на мене, то ця праця одночасно є серйозним проривом у теорії міжнародних відносин та безпекових студіях. Хоча автори на цьому не акцентуються, але вона цілком у дусі концепції політичного конструктивізму та Копенгагенської школи. Саме у дусі, а не в річищі, бо вочевидь підхід авторів до станів миру та війни, що залежить від того, які процеси відбуваються у

просторі уявлень і на основі яких приймаються рішення вже державним апаратом, має дещо спільне із моделлю сек'юритизації Барі Бузана. Спільне, але не тотожне. Автори йдуть значно далі та глибше, закладаючи теоретичний фундамент для ґрунтовних прикладних досліджень, розширюючи методологічний апарат політичного конструктивізму, адаптуючи його до реалій саме сучасного інформаційного або гібридного протиборства. Автори кажуть про те, що горизонти нашого безпекового бачення залежать від наративів, з якими ми погоджуємось або ні, від моделей, які формуються під впливом наших уявлень про реальність. А ці уявлення, у свою чергу, тісно пов'язані із наративами.

Підсумовуючи, ще раз хочу зазначити, що це видання — абсолютно непересічна подія для української безпекової думки. Праця не проста для сприйняття, це так, але вона настільки насичена смислами та концептуальними підходами, що потребує спокійного та докладного опрацювання. Швидше за все, це не той випадок, коли ви «проковтнете» книгу за вечір, але вона може стати тією книгою, яка дійсно змінить ваш погляд на критично важливі речі для безпеки нашої держави.

Д. В. Дубов,
завідувач відділу інформаційної безпеки
та розвитку інформаційного суспільства
Національного інституту стратегічних досліджень,
доктор політичних наук,
старший науковий співробітник